

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvu Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. se pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 100 — K, za naročnike v inozemstvu 140 — K letno. Posamezna številka po K 2 —.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 50 K.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 2 K — vin. dvakrat . . . 1 . 50 . . . za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništvu UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama tje so proste poštne.

Osrednja zveza javnih nameščencev in učiteljstva.

(Odgovor na »Naš Glas« št. 30., 28. julija 1921.)

Poverjenštvo UJU v Ljubljani je bilo član Osrednje zveze javnih nameščencev. K osrednji zvezi je pristopilo učiteljstvo že potem, ko je bil materialni položaj učiteljstva že izjednačen z državnim uradništvom na podlagi sklepov takratne narodne vlade v Ljubljani in pozneje preveden na enotne dinarske plače na podlagi zakona izdanega od narodne skupščine v Beogradu. S tem zakonom je bilo učiteljstvo tudi pravno priznano kot državno uradništvo. Inicijativo za zakonski načrt o dinarski regulaciji plač vsemu učiteljstvu v državi je dalo v prvi vrsti srbsko učiteljstvo in tamošnje učiteljske organizacije na podlagi inicijativ pokrajinskih učiteljskih organizacij.

Učiteljstvo je bilo vedno solidarno z javnimi nameščenci in je smatralo od trenutka, ko je bilo priznano državnim uradnikom, njihovi boji za svoji boji! Ob priliki svoječasne protestne stavke državnih nameščencev se je učiteljstvo brez poziva samo odzvalo protestni akciji; podpiralo je uradniške gospodarske zadruge, več iz solidarnosti kot iz dobričkanosti, ki jo naj bi prinašalo članstvo zadrug.

Pri tej priliki pa se nehote spominjamo 25% povišanja draginskih doklad, pri katerih je bilo učiteljstvo prezrto in posebno predzadnje regulacije draginskih doklad, pri katerih bi bilo učiteljstvo kmalu prezrto — v prvi vrsti po krivdi ministerijalnih uradnikov v Beogradu, rojakov iz Slovenije, kakor so nam srbski tovariši, ki so posredovali v tej zadevi, javljali in obsojali potem svojega časopisja. Celo vodstvo državnih nameščencev ni prav vedelo, bi li prištevalo učiteljstvo med državne nameščence ali ne in je kolebal v tem vprašanju; učiteljstvo se je na moralo boriti za že zakono-

nito priznane pravice še vedno ob vsaki priliki na vse strani.

Javno mnenje državnih nameščencev ni s posebnimi simpatijami sprejelo učiteljstva v svoje vrste; vodstvo učiteljskih organizacij in naše glasilo je pa kljub temu povsem korektno nastopalo napram javnim nameščencem.

Medtem se je pa položaj v toliko izpremenil, da je dosedaj samostojna učiteljska zaveza v Ljubljani postala organizatoričen del enotne državne organizacije učiteljstva — Udruženja v Beogradu. Vsa borba za materialna prava učiteljstva je bila sedaj prenesena in osredotočena le potom centralnega odbora učiteljskega Udruženja v Beogradu, ki ima nalogo solidarno z ostalim državnim uradništvom nadaljevati borbo — za nam še vedno skupno — končno veljavno izjednačenje in izboljšanje materialnega in pravnega prava državnih nameščencev.

Poleg tega so v učiteljskih organizacijah stopila v ospredje strokovna, narodna in v državni dobrobit potrebna vprašanja, ki so začasno potisnila v ozadje materialna vprašanja; v ospredje je stopilo vprašanje enotne šolske zakonodaje, vprašanje notranje reorganizacije šolskega vprašanja prosvetnega narodnega dela učiteljstva in drugo — to so ona vprašanja, iz katerih se kaže bistvena razlika med učiteljskimi in drugimi uradniškimi organizacijami (tudi Osrednjo zvezo!), katere se povečini pečajo zgolj z materialnimi vprašanji, brez vsekakih idealnih stremeljenj.

Obsebiurno, da so te vezi trdnejše in tesnejše, da se je zaradi njih pridružilo tudi učiteljstvo iz Slovenije svoji stanovski centrali v Beogradu, da se potom nje bori za materialna prava in hkrati tudi za druge ideale, ki jo tesno vežejo z njo, v dobrobit naroda in države.

Pojavilo se je tudi materialno vprašanje organizacije. Organizacijski davek učiteljstva je poleg stanovskega še naroden tako ogromen, da ga ne prenaša no-

ben stan takega. Poleg tega se učiteljstvo žrtvuje v narodnih organizacijah tudi z delom, kot malokateri del uradništva. Brez, ki ga zahteva Osrednja zveza od učiteljstva v Sloveniji je letnih 36.000 K, za svojo centralo pa naj učiteljstvo plača še poleg tega štirikratno tako svoto za iste materialne dobrine.

Razumljivo je torej bilo, da se je učiteljstvo moralo odločiti samo za eno centralo in naravno — za stanovsko centralo svoje stroke. Udruženje jugoslov. učiteljstva, ki šteje do 17.000 članov, tesno združenih v stanovskih, strokovnih in prosvetnih smotrih v močno enotno falango. »Naš Glas« je dal s svojim pisanjem, kot glasilo Osrednje zveze, samo neposreden povod za obsebiurne korak učiteljstva iz Slovenije. Če objektivno »Naš Glas« premotri gorenje razloge tedaj ne mora izrekati slabe kritike nad postopanjem učiteljstva.

Učiteljstvo si kljub zadnjim disonancam šteje v svojo dolžnost ostati solidarno z ostalim državnim uradništvom, ker se vedno prišteva k državnemu uradništvu; v organizacijskem oziru je primorano se organizirati samostojno, iz razlogov ki smo jih navajali zgoraj, vendar na v trdni zavesti skupnih smotrov in solidarnega nastopa ob vsaki priliki za interese posameznih skupin ali celote; vsako vprašanje državnega uradništva smatra za svoje vprašanje in vsako akcijo državnega uradništva za svojo akcijo!

J. MACAROL:

Več srca!

»Vzemite palico in pojdite iz okraja!« tako je dejal neki nadučitelj svojemu podrejenemu učitelju, ki ima štirinajst službenih let za seboj kot vesten in marljiv učitelj. Vrh tega je slednji občutil fizično in materialno vse vojskino in begunsko gorje.

»Učiteljski Tovariš« je svoječasno omenil v članku tov. A. M., da se smatra

nas »begunec« za nekaj nižjega in manj vrednega. Mi občutimo to sami, izvzete so seveda častne izjeme, ki znajo uvaževati naše sedanje razmere, ki so nas dovedle v stran od naše ožje domovine. Nikak pohlebo po boljših službah, — dokaz temu, da se je večina primorskega učiteljstva udeležila boja za slovenski Korotan — še manje pa dobičkaželjnost, temveč le nagon po svobodi, za katero smo se borili že pod bivšo Avstrijo.

Večina primorskih tovarišev, ki se nahajamo v Sloveniji, smo bili kompromitirani radi našega odločnega jugoslovanskega mišljenja že pod bivšo Avstrijo in nič manje, temveč še bolj bi bili sedaj tlačeni pod fašistovsko Italijo, ki bi nam vedno grozila s svojimi ječami. Trpeti bi morali mi in naše družine največja prežnanstva in nasilstva.

Kdor se količkaj vpoglobi v naše stanje, ta nam mora odkrito priznati, da je tako in nič drugače. Prepričan sem tudi, da 100% primorskega učiteljstva — in tudi drugega uradništva — si želi nazaj. Pripravljeni smo se vrniti toda z garancijami, da se bomo lahko svobodno gibal, seveda v okvirju italijanskih zakonov kakor državljani italijanske narodnosti. Vprašanje pa je, kdo nam to zamore jamčiti. Dvomim, če bi to v splošnem koristilo, kajti v Sloveniji ni še tako kačor bi moralo biti, čistiti bi se moralo začetki kje drugje in ne pri nas, ki smo tvegali zdravje in izgubili vse za domovino. Ali smo mi begunci, nahajajoči se v državni službi, kakšni nevarni in prekratni elementi države in ujedinenja? Ali ne posvečamo svojih skromnih moči odkrito v dobrobit države in naroda bolje, da niti ne primerjam z ljudmi, ki so se rekrutirali pod Šusteršič-Lampetovim sistemom? Uverjeni smo, da nam to pripoznavajo merodajni faktorji, toda veliko število inteligence, da ne omenjam priprostega ljudstva, vidi v nas »tuje Primorce«, kakor da bi se priklatlili iz črnih gozdov Azije.

LISTEK

VILKO MAZI:

Koncertna turneja ljubljanskega učiteljskega pevskega zbora.

(3)

Sopren dan med pšenico in ovsom. Od težkih vozov kotobarijo goste plasti razbeljenega prahu, zakaj cesta je slaba in razvožena, komaj podobna širokemu kolovozu. Trdi sedeži preizkušajo odporno silo naših kosti. Tupatam odleti v šarek izžeta citrona, ko je bila oddala svoji osvežujoči sok zasušenemu grlu. Proti poldnevni se peljemo mimo ogromnega žitnega skladišča, par nizkih hiš med vrtovi in prikaže se poštni urad v Beltincih. Mlada, brlika poštarica, ki se bila seznanila z nami v Murski Soboti, je bila pripravi naproti, skoči na voz in vzame vsa vzhicena, da bi šla najraje z nami tja daleč, daleč v naše in svoje kraje. Pusto in zoprno ji je na tej plajavi, lepši so hribi in gore in tam čaka ženin svoje neveste. Tako lepa prilika se mi, ali do dopusta manjka še par dni — služba se ne briga za sentimentalnosti.

V Beltincih je bilo treba nakrmiti in napojiti konje, ki so bili že od ranega jutra ob svojem. Pa tudi mi se nisimo branili kratkega oddiha v čedni, hladni krčmi, kjer smo domačinom, ki so prihitali s polja, zapeli par okroglih. Žal jim je bilo, da smo prišli k njim samo »na uro pogledat.

In ta ura je zares naglo potekla. Še slabša pot nego dopoldanja je zavila proti Muri. Uboge kosti, kdor ni imel mehkeše podlage! Gospod nadsvetnik, ki je delil naše križe in viže že vse od Ljubljane, se je zdaj potrpežljivo prekladal z boka na bok in mrdal z žnablji, kakor bi se hotel priveriti, da nikoli več tako. Toda svež humor Ljuzeta Gorjupa, ki je vztrajno kljuoval trdemu premetanju, je mogel potolažiti tudi gospoda nadsvetnika, da se je izza zlatih očal parkrat celo prav iskreno namuzal.

Širok brod tik v gradnji se nahaja čezga mostu, ki bo kmalu vezal Prekmurje z Murskim poljem, nas je prepeljal prek deroče, temne Mure in dosegli smo Veržeti. Sredi vasi je zapel moški zbor množici vaščanov prelepo pobratimijo: »Slovenec, Srb, Hrvat«, ki je prinesla pozdrav zeleni Prekijki, domovini Stanka Vraza in še drugih naših velmož. Nek voznik je potem vse do Križovcev ponavljal: »... Odnihala nas jedna...« in

tovariš Rudi, njegov star znanec, mu je moral celo parkrat pomagati, ker mu drugače ni dal miru v svojem navdušenju.

Križovci.* Pred vasio smo stopili z voz, zakaj pri prvih hišah nas je pričakovala šolska mladina z učiteljstvom. Belo oblečene deklice so nas obdarile s šopki. Otrokom, ki so se bili postavili v dolg špalir, je razložil pevovodja Juvaneč v preprostih in prisrčnih besedah pomen naše poti in zbor jim je zapel »Lepo našo domovino«. Nadučitelj Herzog je v memu mladine vrnil pozdrav; iz otroških grl pa se je oglasila, kakor odmev iz srca k srcu, pesem, ki jo je poprej zapel zbor malčkom v pozdrav.

V Kosijevi gostilni poleg šole so medtem okusno pogrnili mize. V mali, skromni prleški vasi bi človek skoro ne pričakoval kaj takega. Pa še več: vrli krčmar je dal nalašč za naš prihod preslikati obsežni lokal. Kar pa je najpoglavnejše: briljantna postrežba! Marsikak ljubljanski hotelir bi se ne znal tako postaviti niti za drag denar. Preprost, do kraja nesebičen prleški krčmar pa nam je preobložil mize z najokusnejšo jedjo in pijačo in to za borih par dinarjev.

* Ljudstvo izgovarja Križovci. Tudi občinski napis in železniška vozovnica ima to obliko in ne Križevci.

Po opulentnem kosilu so nam odkazali stanovanja, ki jih je preskrbelo domače učiteljstvo, predvsem tovarišica Karbova. Pri tem nelahkem poslu so šli našim vrlim tovarišem domačini očitno radevolje na roko, ponekod celo s takim gostoljubjem, kakršnega smo bili deležni v Radgoni.

V Križovcih bo dan oddiha. Tako je stalo v načrtu No, pa kaj se ne da vse postaviti v načrt! Mi pa smo taki, da kjer velja dobro združiti s koristnim, nikdar ne umanjamo. Res je, kosti so bile potrebne počitka, kaj šele grla! Ali veljalo je proslaviti rojstni dan našega spasiatelja, našega junaka Čeka Pere in to v mali, od sveta odrezani vasi. Program je bil hitro gotov: zvečer slavnosten obhod po vasi, naslednje jutro pa smo si izgovorili cerkveni kor. Prva točka tega ad hoc programa ga je prav pošteno pihnila. Oddelek požarne brambre je obkrožil naš zbor s plapolajočimi bakljami in razvila se je dolga povorka. Domorodne pesmi so se razlegale po vasi, sledili so jim navdušeni klici. Naposled je zbor odšel pred okusno razsvetljeno šolo par umetnih in par najlepših narodnih pesmi. Menda se je tu nagromadila vsa vas od najčastitlivejšega očanca do poslednjega samosrajčnika. Vse je z napetostjo prisluškovalo ubranim zvokom. Priča sem

Avstrijski provincializem obvladuje še danes, po treh letih obstoja naše države, veliki del inteligence, dočim smo si ga mi otrepli že pod Avstrijo, ki ga je uvajala in protežirala z namenom, da nas razdvaša. In dobi se še človek, ki zabruši take besede svojemu stanovskemu tovarišu, ki se je slučajno rodil tam ob Soči blizu S. Gregorčičevega doma, za kar se moramo čutiti vsi prizadeti. Požrli smo marsikatero psovko, toda kaj takega še ne, kar je izustil »tovariš«, ki ga navajam brez imena v začetku tega sestavka.

Za časa preganjanja naprednega kranjskega učiteljstva v bivši Avstriji, smo mnogim odprli vrata na stežaj na Primorskem, posebno pa v Trstu; in če bi bili brezsrčni egoisti, bi sami zasegli ena dokaj udobnejša mesta. S tem smo pokazali, da smo znali ceniti kolegijalnost in revščino ter razmere, v katerih je živelo takrat kranjsko učiteljstvo. Sicer ni moj namen dotičnim tovarišem kaj predbacivati, pokazati hočem le, da smo mi že v času najhujše reakcije in preganjanja naprednega učiteljstva znali ceniti kolegijalnost, dočim nas danes nekateri prezirljivo gledajo in podijo čez mejo.

Mi smo bili vajeni voditi vedno odkrit boj, zahrbtnost in hinavščino smo pa vedno bobijali. Dočim se je del kranjskega učiteljstva potapljal v rimskem klerikalizmu in izdajal svoje poštene in značajne tovariše klerikalnim despotom, smo mi stali enotno oboroženi in se z vsemi dovoljujočimi in nedovoljujočimi sredstvi borili proti navalom Šusteršičevih vamoririev. Naše vrste so ostale čiste, vladala je železna disciplina, solidarnost in kolegijalnost. Poznali nismo nikakega štreberstva in zahrbtnosti. Kar je mislilo srce, to so govorila usta. Kot taki hočemo ostati tudi izven naše ožje domovine in posvetiti svoje skromne moči novi domovini v dobrobit države in naroda preko vseh obrekovanj gotovih ljudi, ki so prespali dobo evolucije v političnem in socialnem oziru. Prijeli pa bomo za palico in udarili po tistih, ki nas bodo ovirali v poštenem delu.

Te vrstice sem napisal a conto onih, da enkrat nehajo s svojim nesmiselnim rovarjenjem proti nam, bivšim Primorcem, in da si enkrat za vselej vcepijo v svojo glavo, **da nismo tuji, temveč sinovi matere Jugoslovankе**. In če nas je italijanski pohlepni imperijalizem razdvojil, s tem ni še rečeno, da smo i po jeziku postali Italijani in da ne smemo vzljubiti nove domovine kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Pravice pa si ne pusiimo kratiiti od nikogar, ako hočemo ostati zvesti svojim narodnim tradicijam in to gotovo v večji meri kakor oni, ki z butaniam z rokami po drsih, kažejo svoje ouhlo jugoslovanstvo.

IRMA ŠELIGOVA:

Ročna dela za razstavo „Kola Jugoslov. Sester“.

Tovarišica Mar. Zalarjeva je pisala v predzadnji številki »Učit. Tovariša« par besed o načinu sodelovanja pri razstavi ročnih del K. J. S. v Ljubljani. Dovoli mi, tovarišica, da povem k njenim izjavam svoje mnenje.

bil, kako srdito so nagnali psa, ki se je drznil nekje v gneči zacviliti in motiti izredni užitek. Kosijeva gostilna pa se je potem natrpala do poslednjega koticčka. Vihar navdušenja je vzbudil krasen govor g. Peršiča, postajanačelnika v Križovcih. Ob sleherni besedi se je poznalo, da govori iz moza hraber legijonar, kremenit značaj zatiranega Primorca in velika ljubezen do učiteljstva.

Naslednje jutro po slovesni maši, ki jo je še posebno povzdignilo pete naše ga zbora in Juvančevo ubiranje orgel, smo se morali odpraviti na postajo, da sè odpeljemo v Ljutomer. Sivi otec Štiblar ni mogel razumeti, da že odhajamo. »Pa kaj bežite, ko vas imamo tako radi!« je stiskal slehernemu svojo trdo roko. — Življenje je sama pot, čim lepša je, tem hitreje se odvija.

Na postaji nas je čakal voz II. razreda, vlak na je pripeljal še drug, udobnejši skoro salonski voz — poslednja usluga nepozabnega postajanačelnika, zakaj naša vozovnica so bile »na tri kote«. Odnekod so prinesli butare cvetja in okrasili smo okna. Škoda, da je bilo samo par kilometrov vožnje; človek bi normal tako sedem dni in še dalje.

Narodna ročna dela so ljudska umetnost. Vsak narod izvršuje to umetnost tako, da je le-ta odsev njegovega življenja in mišljenja, narodnega značaja in njegove kulture. Vsak narod, ki se zaveda samega sebe, ljubi svojo narodno umetnost, hrani jo kot svetinjo, ki jo kaže gostu-tuicu s ponosom in z ljubeznijo. Zasluga K. J. S. je, da je dala inicijativo k misli, da se naj dvignejo, oziroma zberejo zakladi naše narodne umetnosti, da se poživijo z njimi ljubezen do nje pri nas, občudovanje do nje pri tujcih. Živa potreba je bila ta ideja pri nas; prelepa je naloga, ki si jo je stavilo K. J. S. in h kateri je poklical višji šolski svet tudi nas. Samoohsebi umevno je, da bo storila vsaka šola, kar je v njenih močeh.

Vendar se nikakor ne strinjam z mnenjem tov. Z., da se naj določi šolam za vpošiljanje izgotovljenih del gotov termin. Razstava narodnih vezenin, oziroma ročnih del, bo vedno odprta, kar je edino umestno. Vrata v tempelj naše umetnosti morajo biti odprta vendar takrat, ko želi kdo stopiti vanj. Zakladi v tempelju pa se lahko pomnožujejo vsak čas.

Če se nam bo določil rok za zgotovitev ročnih del, bodo dela le v redkih slučajih popolna, kajti različna dela pač zahtevajo različno veliko truda, različno veliko časa. Da pa nam ne preostaja vsem enako časa za ročna dela, lahko trdim. Nekdaj sem razpolagala z več prostim časom; takrat sem se pečala z ročnimi deli v večji meri kakor sedaj. Torej se že zaradi različne razdelitve časa ne more staviti določen termin. Toliko poštene pa smo vse, da bomo storile, kar nam bo mogoče. Z mislijo, da bi izdelovale učiteljice še »izvenšolska dela« kot »delo učiteljice«, se tudi ne morem strinjati. Prav lepo in hvalevredno je to za tovarišice, ki razpolagajo s potrebnim časom za to, Sicer pa smatram za nalogo učiteljice, da zbira, preiskuje in se vglablja v narodno blago svoje okolice. To tirja veliko dela in veliko časa. Saj vsa akcija bo smotrena le tedaj, če bo zbrala in darovala vsaka šola to, kar je lokalnega pomena zanjo. Tako šele bomo dobili pregled naše narodne umetnosti iz raznih krajev naše domovine. Mi v Ptujju bomo zbirali n. pr. hlaške reči, v Mariboru bodo zbirali gotovo pohorske, v Ljutomeru slovenjgoriške reči. V laškem okraju se gotovo ne bo pozabilo na krasne pisanke (pirhe) in rutke itd.

S tem delom se bo vzbujala učenkam ljubezen in smisel za naše narodno blago; lastnoročno bodo sodelovale pri važnem narodnem kulturnem podjetju. V izdelkih pa bo vsivana učiteljčina ljubezen in skrb, da, duša njena.

Nagrada za dela? Čemu? Učiteljica bo delala vendar iz ljubezni in zanimanja, ne za nagrado. Šola bo dobila potrdilo, oziroma zahvalo od centralnega odbora za to podjetje; to mora zadostovati šoli, učiteljici in otroku. Ker velja tu delo in skrb specifično našemu blagu, sem odločno proti vsaki nagradi. Če se katera učenka posebno izkaže, prosí vodstvo šole za posebno priznanje za njo. Denar, ki bi se uporabil za nagrade, se naj da raje za material, kajti z materialom se pri takšni reči ne more in ne sme štediti. Ail se pa naj porabi denar za nabavo narodnega blaga, ki bi se pridobilo lahko z nakupom. Nabava materiala bo delala na vsak način težkoče. Pri nas se je nabralo 26½ m prtenega blaga za Jugoslovansko Matico. Iz tega bodo izdelovale učenke razne narodne vezenine, oziroma predmete, ki se bodo prodali potem v prid Jugoslov. Maticе. Kar se nam bo najboljši posrečilo, pošljemo v Ljubljano, Manjkajo nam še niti, Mogoče nam še kdo kaj podari, če ne jih bomo kupili iz fonda, ki smo si ga pridobili z neko šolsko prireditvijo. Način pridobitve materiala bo pač v raznih krajih različen. Le ne med učenkami nabirati; časi so predragi, učenje stane preveliko. Učenke bodo plačale svoj obol s tem, da bodo priložile roke k delu (naj pomagajo tudi pri zbiranju blaga; kmečki domovi so jim širše odprti kot učiteljicam). Jako umestno se mi pa zdi, da podprejo akcijo denarno razna ženska društva. To pač to!

Pri razstavi naj bi sodelovale le iste učiteljice, ki imajo res zanimanje in smisel za to in izobrazbo v tem oziru, da ne pride kaj polovičarskega ali ne našega v razstavo. Takšnim učiteljicam ne bo treba, da bi jim kdo šele vzorce zbiral. Samo v dvomljivih slučajih naj bi razsodil centralni komite. Če pride kakšno delo v več izvodih v razstavo, ne škoduje. Naša narodna umetnost je tako mnogobrojna in pestra, da ne moreta biti dva komada enaka, če se ju nalašč ne izdelata enako.

Tov. Z. pozivlja tovarišice iz samostanov k sodelovanju. Pridružimo se ji. Zadnja razstava v zavodu šolskih sester v Mariboru n. pr. je pokazala, da se gojijo v samostanu ročna dela res v obilni meri. Mogoče pokloni zavod malo svoje spretnosti v zlati vezenini naši razstavi v Ljubljani. Združimo se v skupnem delu!

VINKO KLANŠEK:

Veliki uspehi malih igralcev.

Uprizoritev pravilne igre »Pogumni Tonček«, po ljudskošolski mladini v Krškem, je jasno pokazala velik napredek na polju proizvajanj mladinskih predstav. Mali igralci so s popolnoma uglajenim nastopom dokazali, da se povsem umejo vnglobiti v situacijo. Z najgloblji čustvi so efektno vplivali na sovrstne in odrasle poslušalce in pridobili vso pozornost občinstva.

Vso uprizoritev je spremljalo življenje, jaderno časno in veselo, vsaka beseda je bila izgovorjena premišljeno — nič ni bilo odveč, ničesar bistvenega nismo pogrešali.

Zadnje dejanje je tovariš Levstik zelo ugodno izpremenil in posrečeno vpletel vanj domovinsko ljubezen in pa ljubezen do neodrešenih bratov ter dal s tem igri več jasnejših in za sedanje razmere prikladnejših tendenc.

Mati, Tonček in Minka — kako čedna slika družinske ljubezni; mati v skrbi za otroka, otroka za materjo v vednem objemu in tekmovanju, kako bi ji izdatneje olajšala življenje.

Materin miren, nekako bolesten in melanholičen značaj je znal izzvati sočustvovanje in nesreči in veselje v sreči; Tončekov in Minkin nastop pa je takoj v prvem dejanju nadvse vplivno posegel v duše poslušalcev in jih privedel do resnega razmišljanja jadrnega življenja, ki na mu daje poštenje in medsebojna ljubav veličasten sijaj. Z začudenjem smo opazovali, s kako vehemenco sta dajala izraza čustvom, človek bi sodil, da ne igrata otroci. — Neverjetno je, koliko finega občutka in jasnega razumevanja se je tovarišu Levstiku posrečilo zbuditi v teh malih igralcih. Zato sta si Tonček in Minka takoj pričetkom pridobila najtesnejše simpatije in s svojo ljubko prikupljivostjo izzvala odmeve v občinstvu, ki jima je navdušeno sledilo do konca.

Berač Jernač, vseveden, živa slika in ogledalo vaškega življenja, paglavcem v zabavo, žalostnim v tolažbo in Tončkom z odkritjem skrivnosti o vilah v velik opomoč in srečo — je svojo resno ulogo izborno rešil.

Dobro naštudirani nastopi vaške dečadi, s šnelo pobalinskimi napadi na Tončka, kojemu očita tatvino, ker si je narezal bičevja za košarice in brezja za metlice, da z njimi pridobi najpotrebnejšega živeža za mater — in nazajivo zasmevanje ubogega Jernača — so podali prav in popolno sliko vaškega ponižavstva.

Drugo dejanje je poleg pogumnega Tončka pozivljalo vseskozi mali »zeleni mozič«, ki je imel samostojnosti nad glavo. Kako kratko je obračunal s Tončkom, s kako odločnostjo je nastopal pred kraljem, zavedajoč se važne svoje naloge! Vsaka njegova beseda in vsaka kretnja je donala nova začudenja: »Je-li mogoče to od otroka?«

Lepoti bajnih dogodkov ob zeleni vodi je mnogo pripomogel vilinski ples, ki so ga sigurno in efektno izvajale učenke 4. in 5. razreda.

Kralj in povodni mož sta v zavesti velike moči rešila uložni brezhibno.

Razsvetljave in svetlobnih prilagoditev raznim situacijam ni bilo mogoče izvesti vselej brezhibno, ka kljub temu ni sretirano povedano, da so se svetlobni efekti jako dobro prilagodili že itak pestri sceneriji.

V drugem dejanju po vilah obogateli Tonček se je tudi naprej enako lepo držala v nastopu na vrhuncu. Pokazal je veliko ljubezen do bližnjega s tem, da je rešil zajete tovariše, koje je znal v pogibeli pohlep po zlatu. Bogastvo ni rodilo v njem napuha. Ne ve kaj z zlatom, ker ne pozna njega vrednosti. Pripravljen je odstopiti večji del bogastva neodrešenim bratom, kajti njegova ljubezen do rodne grude je večja od vseh udobnosti, od vsega razkošja, spomin na neodrešene brate mu je svet.

Celotna prireditve je poživila godba in pevske točke. Zadnje sta priredila tovariš Levstik in gospa soproga, za kar

imata od uspeha prireditve najlepšo hvale. Skratka: Vse realno življenje v tej predstavi je po zaslugi malih igralcev seglo globoko v dušo poslušalcev. Bajni dogodki so pričarali veliko pestre fantazije tako, da je igra dosegla popolen uspeh, ki je v zadoščenje prirediteljem in v veliko korist stvari.

Svoji k svojim!

Že davno vemo vsi, da vodi le ena pot k naši gospodarski samostojnosti in to je pot, ki je obsežna v geslu: Svoji k svojim!

Dasi pa vsi izpoznavamo kako nevarnosti se izpostavljam, ker iz brezbriznosti redimo tuje trdnjave na naših tleh, vendar ne stori nihče odločilnega koraka, da bi pričel z vso obveznostjo uveljavljati geslo: Svoji k svojim!

Na drugi strani pa vemo enako dobro, da moramo dobiti svojo industrijo, svoja podjetja, ker šele to daje možnost, da se more izvesti geslo kardinalne važnosti, kakoršno je ravno naslovno geslo.

Naša neoporečna dolžnost je torej, da podpremo lastno industrijo, tako na katero se moremo zanesti.

V svesti si te dolžnosti, je sklenila Jugoslovanska Matica važen dogovor s podjetjem »Vulkan«, tvornico gumijevih izdelkov v Kranju.

Kot pravo narodno podjetje je »Vulkan« pripravljen, da odstopi del svojega čistega dobička od radirk Jugoslovanske Maticе. Tako pa dosežemo, kar bi moralo veljati že splošno, da so vsa podjetja, vse tovarne na našem ozemlju trdnjave za našo stvar, kakor je postal sedaj »Vulkan«.

Jugoslovanska Matica je sklenila dogovor z »Vulkanom« tudi zategadelj, ker je »Vulkan« prvovrstno podjetje, ki bo vse odjemalce z dobrim blagom in nizko ceno kar najbolje zadovoljil. Prenečenja je tako usodna napaka, ki se je včasih tako pogosto vršila, da se je vsled slabe kakovosti blaga, vsled nesolidnosti trgovca bilo diskreditirano geslo Svoji k svojim!

Pripominjamo, da so radirke »Vulkan« prvovrstne in zato apeliramo na vsa šolska vodstva, na vse narodne trgovce, na tudi na vse šolarice in dijakе, da rabijo odslej le radirke »Vulkan«, ki so v prid Jugoslovanski Matici.

Stopimo že enkrat na odrešilno pot dejanj in z uveljavljenjem gesla Svoji k svojim smo storili to.

Zato narodnjaki, čujte naš glas in kupnite sebi v blagor in narodu v korist dobro stvar!

TONE GASPARI:

Gostovanje Jugosl. napr. akad. društva Jadran.

Dramatični odsek Jugosl. napr. akad. društva Jadran si je nadel važno misijo. Programatično je ta misija kulturnega in socialnega pomena. Da pri tem prevladuje socialni pomen, o tem nihče ne dvomi, zakaj socialno stališče našega akademika ni zavidanja vredno; kljub rednim in izrednim podporam tvori ljubljanski grad s svojim »sobami«, glavni tabor naše omladine. Treba je misliti na samopomoč, na lasten dom, v katerem si ne bo krepil akademik le »zdrave duše«, ampak si bo ohranil tudi »zdravo telo«. Treba je glavnice, treba je denarja. Zato je gmotni uspeh — tudi uspeh.

Z zadovoljstvom so konstatirali akademiki, da je bilo samo v enem kraju pri dveh predstavah štiri tisoč kron čistih. In to je mnogo, če pomislimo, koliko požre pri tem davčna oblast. Torej gmotni uspeh, ki je za odsek nedvomno vsaj tako važen kot moralni, je zadovoljil akademike in občinstvo.

Kako pa je z moralnim uspehom? Povdarja se vedno: ven s kulturo med ljudstvo! V prvi vrsti dajte bo prestali vojni ljudstvu tisto izbrznost, ki mu jo je vzela vojna, dajte ljudstvu srčne kulture! Cankar je znabit napisal »Pohujšanje«, da izruje iz srca vse tisto, kar vcepilja konkordat človeštvu že izza davnin. Da je vse to ogrnil mestoma skoro v persiflorano okrilje, to je samo Cankarjeva zašuga. Gotovo pa ni Cankar tega napisal za sedanje naše ljudstvo, ki živi izven polmesnega okuženega okoliša, ki živi v ravnici v šentflorjanski dolini, tam nekje med glavno cesto in planinami, med zdravim žitom in sočnimi travami; zakaj tam ni mater — županij, ampak so doma matere s klanca, Cankar-popotnik ni pribeljal na klanec, ampak v središče svoje domovine, v mesto. In če ga tam niso